

Az ókori Görögország

A görög–perzsa háborúk kiváltói okai, története, következményei

A görög–perzsa háborúk

A görög szárazföld elleni perzsa támadás hivatkozási oka az ion felkelés görög (anyavárosi) támogatása. „Megleckéztetés” indokkal szárazföldi erők és erős flotta támadása **Kr.e. 492**-ben, Kisázsia északi részéről kiindulva. Szárazföldön a perzsák elfoglalják Thrákiát és Makedóniát, flottájuk azonban tengeri vihar miatt az Athosz-hegyfok környékén megsemmisül. Spárta és Athén elutasítják a perzsák követelését (víz–föld) a behódolásra.

Kr.e. 490.: Perzsa támadás Datisz és Artaphernész vezetésével (elkíséri őket Athén elűzött türannosza, Hippiász), Milétozból kiindulva. 600 hajó, 25.000 gyalogos, 5.000 lovas. Tengeri út után Eretria elpusztítása, lakóinak elhurcolása, majd a maraton-i öbölben partraszállás (**Kr.e. 490. szept.**), Athéntól légvonalban 35 km.

Athéni erő a perzsa haditaktikát ismerő Miltiadész vezetésével 11.000 nehézfegyverzetű hoplita. Görög roham, győzelem, a perzsa flotta Athénhoz hajózik, az athéni sereg a hegyeken át erőltetett menetben visszatér. A perzsák a kudarc után elhajóznak.

Felkészülési időszak (10 év).

Perzsák: fegyverkezés, mozgósítás, szövetségkeresés, megfélemlítés, felderítés

Spárta: cél a kivárási, Lakonia elsődleges védelme, a görög szárazföldi erők főparancsnoksága;

Athén – konzervatívok: cél a hagyományos szárazföldi erők növelése (lovasság ill. hoplita nehézgyalogság) – ezzel egyúttal a tehetősebb rétegek helyzete erősödne. Az irányzat vezetői: Hipparkhosz, Megaklész, Xanthipposz, Ariszteidész;

Athén – demokrata tábor: cél egy nagy flottaépítő program (180 háromsorevezős hajó – triérész – megépítése Kr.e. 481-ig, részben a laurioni ezüstbányák jövedelméből, részben a gazdagok kötelezettségéből – leiturgia – (ezzel a thészeknek, mint evezősöknek politikai jelentősége nő, megélhetése javul (napidíj). Az irányzat vezetője Themisztoklész, aki osztrakizmoszsal számúzi politikai ellenfeleit, így építtethet.

Athén kihasználja nagyhatalommá válását, szövetségeseitől is hajókat, fegyvereket kér (200 felszerelt hajót).

Kr.e. 480. I. Dareiosz fia, Xerxész perzsa király serege szárazon és vízen (Szardeiszből indulva) támad: *perzsa haderő*: 100.000-nél több katona a szárazföldön, tengeren 1.200 hajós flotta.

Görög haderő: Athén és szövetségesei + kevés spártai: 30.000 fő + 380 hajó. Ugyanekkor a szicíliai görögök ellen támad az anyavárosától (Türosz) utasított Karthágó, valamint az etruszk flotta. **Kr.e. 480-ban** Gelon szürakuszi türannosz a *himérai csatában* legyőzi a karthágóiakat, **Kr.e. 474-ben** pedig a szürakuszi Hierón türannosz győzi le a *Cumae* melletti *tengeri csatában* az etruszk flottát (ettől kezdve emelkedik fel Róma).

A támadó perzsa flottával az Artemiszion-foknál döntetlen tengeri ütközetet vívnak a görögök. A szárazföldön előrenyomuló perzsák feltartóztatása a *Thermopülei* szorosban (Leonidasz spártai király, 300 spártai és 5.600 szövetséges feláldozása a görög haderő visszavonulásának biztosítására).

Spártai kiürítési taktika – perzsa pusztítás Boiotiában és Attikában, Athén kifosztása (a lakosok kitelepülése a környező szigetekre).

Kr.e. 480 szept.: görög tengeri győzelem a szűk *szalamiszi szorosban*, majd a perzsa flotta elvonul Kisászsiába, a perzsa hadsereg téli szállásra megy Athén 2. feldúlása után Thesszáliában, Mardoniosz parancsnoksága alatt.

Kr.e. 479. tavaszán görög–perzsa szárazföldi ütközet *Plataiai*-nál (görög győzelem, a spártaiak is segítenek Pausziánsz király vezetésével – félve egy esetleges perzsa–athéni különbékétől), győz a görög flotta is Milétosz közelében, a *Müikalé-hegyfoknál*.

Themisztoklész tanácsára nem állnak bosszút a perzsabarát görög államokon, 20 év béke Görögországban. Athén újjáépítése, tudomány, kultúra felvirágzása, Spárta növekvő ellenszenve.

Kr.e. 479-ben megépítik Spárta tiltakozása ellenére a *nagy athéni városfalat*. **Kr.e. 478**-ban az ion városokat felszabadítja a Pausziánsz vezette görög flotta – Pausziánszt zsarnoki viselkedése miatt visszarendelik az ephoroszok. Spárta felszólítja az ionokat, telepedjenek le az anyaországban, majd kilép a háborúból. Az ionok kérésére athéni védelem a perzsákkal szemben.

Kr.e. 477-ben a *déloszi–attikai tengeri szövetség* létrehozása a perzsa fenyegetés elhárítására (Athén és az ion városok). A szövetségesek adót fizetnek (460 talentumot), a szövetség központja Délosz. Minden tagnak egyforma szavazati joga van a szövetségi tanácsban. Spárta és Athén elhidegül.

Kr.e. 470-ben osztrakizmoszsal *száműzik Themisztoklészt* (perzsa vazallus fejedelemeként hal meg Magnésziában), Kimón, Miltiadész fia a szövetséges flotta új parancsnoka: **Kr.e. 465**-ben kettős győzelmet arat Kisászsiában a perzsa flotta és szárazföldi sereg felett (az Eurümedonnál).

Kr.e. 461-ben a spártabarát Kimónt osztrakizmoszsal száműzetésbe küldik, Athén felbontja a Spártával kötött szerződést, helyette szerződés Argosszal, Spárta ősi ellenségével. **Kr.e. 460–457**-ben az ún. „*hosszú fal*” építése (Athén Görögország legnagyobb erődítménye).

Spárta hadat visel a messzéniaiakkal, akiket Athén megsegít. (**Kr.e. 460**) Korinthosz, Aigina, Théba szövetsége Spártával, seregeik győzelme Tanagránál az athéniak felett, az athéniak visszavágása Oinophütánál. Boiotia, Lokrisz és Phokisz csatlakozásával Athén hegemoniája Közép-Görögországban.

Kr.e. 456-ban Aigina bekényszerítése a déloszi szövetségbe (flottája beszolgáltatása, ezzel megszűnik Pireusz kereskedelmi konkurenciája, Pireusz lesz a legnagyobb görög átrakodó kikötő).

Kr.e. 454. a szövetségi pénztárt áttelepítik Athénba (az adó 1/60-ad részét Athéné istennőnek szentelik). Athén bátorítja a perzsaellenes felkeléseket pl. Egyiptomban. A kétfrontos harc (a perzsák és Spárta ellen) felemésztja Athén erejét, ezért Kr.e. 451-ben fegyverszünet Spártával (5 évre) a száműzetésből visszahívott Kimon közvetítésével, aki röviddel az athéniak perzsák fölött aratott újabb szalamiszi kettős győzelme előtt meghal Cipruson.

Kr.e. 448-ban az attikai tengeri szövetség átalakításával attikai birodalom jön létre: minden tagjánál fokozatosan bevezetik az attikai pénz-, súly- és mértékrendszert. Továbbra is fizetik az adókat. Kr.e. 447-ben a Periklész által kezdeményezett összgörög békekonferencia (program: a béke megerősítése, a tengerek biztonsága, a perzsák által lerombolt szentélyek helyreállítása) Spárta ellenállásán meghiúsul. Később Athén ellenes felkelések (oligarchikus rendszerváltozás Boiotiában, Euboia és Megara elpártolása (és egy spártai csapat attikai betörése miatt Athén **Kr.e. 445**-ben 30 éves békét kényszerül kötni Spártával. Spárta elismeri az attikai birodalmat, Athén a spártai hegemoniát a Peloponnészoszon. Az Athén–Spárta közötti viszony továbbra is feszült.